

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 21. jūnijā
(OR. en)

11462/24
ADD 1

Starpiestāžu lieta:
2024/0599(NLE)

SOC 493
EMPL 299
ECOFIN 750
EDUC 240

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2024. gada 19. jūnijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2024) 599 final
Temats:	PIELIKUMS dokumentam - priekšlikums PADOMES LĒMUMS par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2024) 599 *final*.

Pielikumā: COM(2024) 599 *final*

Briselē, 19.6.2024.
COM(2024) 599 final

ANNEX

PIELIKUMS

dokumentam

**priekšlikums
PADOMES LĒMUMS**

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm

PIELIKUMS

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka

Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina ilgtspējīga sociālā tirgus ekonomika un jāatbalsta investīcijas kvalitatīvu darbvietu radīšanā, izmantojot arī potenciālu, kas saistīts ar digitālo un zaļo pārkārtošanos, ņemot vērā Savienības un valstu pamatmērķi 2030. gadam nodarbinātības jomā. Šajā nolūkā tām būtu jāmazina šķēršļi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, pieņemot darbā cilvēkus, jāveicina atbildīga uzņēmējdarbība un patiesa pašnodarbinātība un jo īpaši jāatbalsta mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu izveide un izaugsme, cita starpā nodrošinot piekļuvi finansējumam. Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina sociālās ekonomikas, tostarp sociālo uzņēmumu, attīstība un pilnībā jāizmanto tās potenciāls. Tām būtu jāizstrādā attiecīgi pasākumi un stratēģijas sociālajai ekonomikai, jāsekmē sociālā inovācija un jāveicina tie uzņēmējdarbības modeļi, kas rada kvalitatīvas nodarbinātības iespējas un sociālo labklājību, jo īpaši vietējā līmenī, tostarp aprītes ekonomikā un teritorijās, kuras visvairāk skar pārkārtošanās uz zaļo ekonomiku, tostarp izmantojot mērķtiecīgu finansiālu atbalstu un pakalpojumus.

Lai stiprinātu noturību pret iespējamajiem ekonomiskiem un/vai darba tirgus satricinājumiem, svarīga nozīme ir labi izstrādātām saīsināta darba laika shēmām un līdzīgiem pasākumiem. Tās var atbalstīt arī strukturālas pārmaiņas, atvieglējot un atbalstot pārstrukturēšanas procesus un darbaspēka pārorientēšanu no nozarēm, kurās vērojama lejupslīde, uz jaunām nozarēm, tādējādi palielinot ražīgumu, saglabājot nodarbinātību un palīdzot modernizēt ekonomiku, tostarp attīstot ar to saistītās prasmes. Būtu jāapsver labi izstrādāti darbā pieņemšanas un profesionālās pārejas stimuli un prasmju pilnveides un pārkvalificēšanās pasākumi, lai atbalstītu kvalitatīvu darbvietu radīšanu un profesionālās pārejas visas darba dzīves laikā un lai risinātu darbaspēka un prasmju trūkumu, ņemot vērā arī digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas, kā arī ietekmi, ko rada Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.

Nodokļi būtu jāpārorientē no darbaspēka uz citiem avotiem, kuri – ņemot vērā nodokļu sistēmas pārdales ietekmi – dod lielāku labumu nodarbinātībai un iekļaujošai izaugsmei saskaņā ar klimata un vides politikas mērķiem, tai pašā laikā aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību un izdevumus izaugsmes veicināšanai.

Dalībvalstīm, arī tām, kurās ir ar likumu noteikta minimālā darba alga, būtu jāveicina darba koplīgumu slēgšanas sarunas par algu noteikšanu un jānodrošina sociālo partneru pilnvērtīga iesaiste pārrēķinā un paredzamā veidā, kas ļautu adekvāti salāgot algas ar ražīguma izmaiņām un veicinātu taisnīgas algas, kuras nodrošina pienācīgu dzīves līmeni, īpašu uzmanību veltot grupām ar zemākiem un vidējiem ienākumiem, lai stiprinātu augšupēju sociālekonomisko konvergenci. Algu noteikšanas mehānismos būtu jāņem vērā arī sociālekonomiskie apstākļi, arī nodarbinātības izaugsme, konkurētspēja, pirktpēja un reģionālā un nozaru attīstība. Ievērojot valstu praksi un sociālo partneru autonomiju, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jānodrošina, ka visiem darba ņēmējiem ir adekvātas algas, jo tie tieši vai netieši gūst labumu no koplīgumiem vai adekvātas ar likumu noteiktas minimālās algas, ņemot vērā atalgojuma ietekmi uz konkurētspēju, kvalitatīvu darbvietu radīšanu, pirktpēju un nodarbinātu personu nabadzību.

6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmju un kompetenču apguvei mūža garumā.

Ņemot vērā digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas un Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, dalībvalstīm būtu jāveicina ilgtspēja, ražīgums, konkurētspēja, nodarbināmība un cilvēkkapitāla attīstība, sekmējot prasmju un kompetenču apgūšanu visā cilvēka mūža laikā un reaģējot uz pašreizējām un nākotnes darba tirgus vajadzībām, kā arī kas sasaucas ar Savienības un valsts pamatmērķiem 2030. gadam prasmju jomā. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, tai skaitā profesionālo izglītību un apmācību, uzlabotu izglītības rezultātus, sekmētu to

prasmju un kompetenču apgūšanu, kas vajadzīgas priekš zaļās un digitālās pārkārtošanās, kā arī nodrošinātu piekļuvi digitālajām mācībām, valodu apguvei (piemēram, bēgļiem, arī no Ukrainas, vai lai atvieglotu piekļuvi darba tirgum pārobežu reģionos) un uzņēmējdarbības prasmju apgūšanu, dalībvalstīm būtu arī jāmodernizē savas izglītības un apmācības sistēmas un tajās jāveic investīcijas. Lai novērstu strukturālās nepilnības izglītības un apmācības sistēmās un uzlabotu to kvalitāti un atbilstību darba tirgus vajadzībām, tostarp sniedzot mērķtiecīgu finansiālu un tehnisku atbalstu, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, izglītības un apmācības sniedzējiem, uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām, arī saistībā ar Komisijas 2024. gada martā ierosināto rīcības plānu darbaspēka un prasmju trūkuma novēršanai. Tas arī palīdzētu īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos, novēršot prasmju neatbilstību un darbaspēka trūkumu, tostarp attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar neto nulles emisiju industrijām un digitālajām industrijām, tostarp tām, kas ir būtiskas ES ekonomiskajai drošībai, un darbībām, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos, piemēram, atjaunīgās enerģijas izvēršanu vai ēku renovāciju.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai novērstu jauniešu izglītības rādītāju pasliktināšanos, jo īpaši pamatprasmju jomā. Ir jārīkojas, lai risinātu problēmas saistībā ar skolotāja profesiju, tostarp tās pievilcību, skolotāju trūkuma novēršanu un nepieciešamību ieguldīt skolotāju un pasniedzēju digitālajās prasmēs. Turklāt, lai liktu pamatus pielāgošanās spējai un noturībai visa mūža garumā, izglītības un apmācības sistēmām būtu visiem izglītojamajiem jānodrošina pamatkompetences, ieskaitot pamatprasmes un digitālās prasmes, kā arī caurviju prasmes un kritisko domāšanu dezinformācijas kontekstā, un vienlaikus jānodrošina, ka skolotāji ir gatavi izglītojamajos minētās prasmes attīstīt. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta darbspējīga vecuma pieaugušo piekļuve apmācībai un jāstiprina indivīdu centieni un motivācija mācīties, tostarp, attiecīgā gadījumā nodrošinot individuālas tiesības uz apmācību, piemēram, individuālus mācību kontus, un nodrošinot to pārnēsamību profesionālu pāreju laikā, kā arī uzticamu apmācības kvalitātes novērtēšanas sistēmu. Dalībvalstīm būtu jāizskata iespējas mūžizglītības un nodarbinātības veicināšanas nolūkos izmantot mikroapliecinājumus. Lai atbalstītu godīgu un taisnīgu pārkārtošanos visiem, stiprinātu nodarbinātību un sociālos rezultātus un ražīgumu, risinātu darba tirgus nepilnības un prasmju neatbilstību, uzlabotu ekonomikas vispārējo noturību pret satricinājumiem un atvieglotu iespējamās pielāgojumus, dalībvalstīm būtu jādod iespēja ikvienam paredzēt darba tirgus vajadzības un labāk tām pielāgoties, it īpaši ar pastāvīgu prasmju pilnveidi un pārkvalificēšanos un ar integrētas ievirzes un konsultāciju nodrošināšanu.

Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīgas iespējas visiem, novēršot nevienlīdzību izglītības un apmācības sistēmās, tostarp reģionālā pārklājuma ziņā. Jo īpaši bērniem būtu jānodrošina piekļuve cenās ziņā pieejamai un kvalitatīvai agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei saskaņā ar jaunajiem “Barselonas mērķrādītājiem” un Eiropas Garantijas bērniem dalībvalstīm būtu jāpaaugstina vispārējais kvalifikācijas līmenis, jāsamazina to personu skaits, kuras priekšlaicīgi pamet izglītību un apmācību, jāatbalsta nelabvēlīgā situācijā esošu grupu un attālu reģionu bērnu vienlīdzīga piekļuve izglītībai, jāpalielina profesionālās izglītības un apmācības (PIA) pievilcīgums, jāatbalsta piekļuve terciārajai izglītībai un tās beigšana un jāpalielina zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) absolventu skaits gan PIA, gan augstākajā izglītībā, jo īpaši sievietēm. Ņemot vērā to nozīmi ES nākotnes inovācijas potenciāla veicināšanā, būtu jāatbalsta arī izglītības augstākais sniegums un izcili rezultāti. Dalībvalstīm būtu jāveicina jauniešu pāreja no izglītības uz nodarbinātību, izmantojot kvalitatīvu stažēšanos un mācekļību, kā arī jāpalielina pieaugušo līdzdalība tālākizglītībā, jo īpaši to izglītojamo vidū, kas nāk no nelabvēlīgas vides un ir vismazāk kvalificēti. Ņemot vērā digitālās, zaļās un novecojošās sabiedrības jaunās prasības, dalībvalstīm būtu jāuzlabo un jāpaplašina sākotnējās un tālākās PIA elastīgu iespēju piedāvājums un ieviešana, jāstiprina darba vidē balstītas mācības savās PIA sistēmās, tostarp ar piekļūstamu, kvalitatīvu un efektīvu mācekļību, un jāatbalsta mazkvalificēti pieaugušie, kas saglabā savu nodarbinātību. Turklāt dalībvalstīm būtu jāuzlabo terciārās izglītības un attiecīgā gadījumā pētniecības sasaiste ar darba tirgu, jāuzlabo prasmju pārraudzība un prognozēšana, jāvairo prasmju un kvalifikāciju – arī ārvalstīs iegūto – redzamība salīdzināmība, kā arī jānodrošina konsekventāka ES mēroga

klasifikācija (t.i. *ESCO*); jāpalielina iespējas atzīt un apstiprināt prasmes un kompetences, kas iegūtas ārpus formālās izglītības un apmācības, un tam būtu jāattiecas arī uz bēgļiem un personām, kam piešķirta pagaidu aizsardzība. Papildus ES iekšzemes darbaspēka neizmantošanā potenciāla izmantošanai talantu un prasmju piesaistīšana no valstīm ārpus ES, izmantojot pārvaldītu migrāciju un novēršot ekspluatējošus darba nosacījumus, arī var palīdzēt novērst prasmju un darbaspēka trūkumu, tostarp tos, kas saistīti ar zaļo un digitālo pārkārtošanos, piemēram, *STEM* nozarēs un veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem un neaktīviem cilvēkiem reāla, savlaicīga, koordinēta un individuāli pielāgota palīdzība, kuras pamatā ir atbalsts darba meklēšanai, apmācība, prasmju pilnveide un pārkvalifikācija un piekļuve citiem atbalsta pakalpojumiem, un īpaša uzmanība būtu jāpievērš neaizsargātām grupām un cilvēkiem, kurus skārusi zaļā un digitālā pārkārtošanās vai darba tirgus satricinājumi. Lai būtiski samazinātu un novērstu ilgstošu un strukturālu bezdarbu, iespējami drīz – ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā pēc bezdarba iestāšanās – būtu jāievieš visaptverošas stratēģijas, kurās ietilpst padziļināts bezdarbnieku individuālais novērtējums. Jauniešu bezdarbam un jautājumam par tiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, būtu jāturpina pievērsties ar izglītības un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas novēršanu un strukturāliem uzlabojumiem pārejā no mācībām uz darbu, arī pilnībā īstenojot pastiprinātu Garantiju jauniešiem, kurai arī būtu jāatbalsta kvalitatīvas jauniešu nodarbinātības iespējas. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpastiprina centieni un it īpaši jāuzsver tas, kā zaļā un digitālā pārkārtošanās sniedz jauniešiem jaunu nākotnes perspektīvu un iespējas darba tirgū.

Dalībvalstīm būtu jāattiecas novērst šķēršļus un atturošus faktorus un jānodrošina stimuli dalībai darba tirgū, it īpaši tiem sabiedrības locekļiem, kam ir zemi ienākumi, kas ir otri pelnītāji (kas bieži ir sievietes) un kas ir visvairāk attālināti no darba tirgus, to vidū cilvēkiem ar migrantu izcelsmi un atstumtiem romiem. Ņemot vērā lielo darbaspēka trūkumu konkrētās profesijās un nozarēs (jo īpaši *STEM* nozarēs, veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē, izglītībā, transportā un būvniecībā), dalībvalstīm būtu jāpalīdz veicināt darbaspēka piedāvājumu, jo īpaši veicinot adekvātas algas un darba nosacījumus, nodrošinot, ka nodokļu un pabalstu sistēmu izstrāde veicina līdzdalību darba tirgū un ka aktīva darba tirgus politika ir efektīva un pieejama, ievērojot sociālo partneru lomu. Dalībvalstīm būtu arī jāatbalsta darba vide, kas ir pielāgota personām ar invaliditāti, tostarp izmantojot mērķtiecīgu finansiālo un tehnisko atbalstu, informāciju, izpratnes veicināšanu un pakalpojumus, kas ļauj minētajām personām piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē. Būtu jānovērš vīriešu un sieviešu nodarbinātības un darba samaksas atšķirības, kā arī dzimumu stereotipi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina dzimumu līdztiesība un lielāka sieviešu dalība darba tirgū, arī nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un karjeras izaugsmi un novēršot šķēršļus, kas kavē piekļuvi līderībai visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, kā arī risinot vardarbības un aizskaršanas problēmas darbā, kuras galvenokārt ietekmē sievietes. Būtu jānodrošina vienāds atalgojums par vienādu vai līdzvērtīgu darbu un atalgojuma pārredzamība. Būtu jāveicina gan sieviešu, gan vīriešu darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošana, jo īpaši nodrošinot piekļuvi cenas ziņā pieejamai, kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei un agrīnas pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem, kā arī īstenojot atbilstošu politiku, kas ņem vērā digitalizācijas radītās pārmaiņas darba pasaulē. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vecākiem un citām personām ar aprūpes pienākumiem ir iespēja izmantot piemērotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kas tiem ļautu panākt līdzsvaru starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi un sekmētu tādu minēto tiesību izmantošanu, kas būtu līdzsvarota starp vecākiem.

7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti

Lai gūtu labumu no dinamiska un ražīga darbaspēka un jauniem darba organizācijas un uzņēmējdarbības modeļiem, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem jautājumā par taisnīgiem, pārredzamiem un paredzamiem darba apstākļiem un par tiesību un pienākumu līdzsvarošanu. Tām būtu jāmazina un jānovērš darba tirgus segmentācija, jācīnās pret nedeklarētu

darbu un fiktīvu pašnodarbinātību un jāveicina pāreja uz beztermiņa nodarbinātības formām. Nodarbinātības aizsardzības noteikumiem, darba tiesībām un iestādēm būtu jānodrošina gan piemērota vide, kas sekmē pieņemšanu darbā, gan tas, ka darba devējiem ir elastība, kas vajadzīga, lai ātri pielāgotos ekonomiskās situācijas izmaiņām, vienlaikus aizsargājot darba ņēmēju darba tiesības un nodrošinot sociālo aizsardzību, pienācīga līmeņa drošību un veselīgu, drošu un labi pielāgotu darba vidi visiem darbiniekiem. Sekmējot elastīgu darba režīmu (piemēram, tāldarba) izmantošanu, var panākt augstāku nodarbinātības līmeni un iekļaujošākus darba tirgus. Turklāt dalībvalstīm būtu jāatbalsta darba ņēmēji, uzņēmumi un citi digitālās pārveides dalībnieki, tostarp veicinot ētiska un uzticama mākslīgā intelekta (MI) rīku ieviešanu. Tā var būt gan politika, gan darbinieku prasmju pilnveide un pārkvalifikācija jaunām profesijām, gan stimuli uzņēmumiem izstrādāt un ieviest tehnoloģijas, kas var palielināt ražīgumu, papildināt cilvēku darbaspēku un mazināt darbaspēka trūkumu kritiski svarīgās nozarēs. Kopumā, un jo īpaši digitālajā kontekstā, ir svarīgi nodrošināt, lai tiktu ievērotas darba ņēmēju tiesības attiecībā uz darba laiku, darba apstākļiem, garīgo veselību darbā un darba un privātās dzīves līdzsvaru. Būtu jānovērš darba attiecības, kas rada nestabilus darba nosacījumus, tostarp gadījumi, kuros iesaistīti platformu darbinieki, nodrošinot taisnīgumu, pārredzamību un pārskatatbildību algoritmu izmantošanā un apkarojot nestandarta līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Nepamatotas atlaišanas gadījumā vajadzētu būt nodrošinātām iespējām izmantot efektīvu un objektīvu strīdu izšķiršanas kārtību un tiesībām uz tiesisko aizsardzību, kas attiecīgā gadījumā ietver arī adekvātu kompensāciju.

Ar politiku būtu jātiecas uzlabot un atbalstīt dalību darba tirgū, atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū un profesionālās pārejas darba tirgū, kā arī ņemot vērā demogrāfisko pārmaiņu kontekstu un arī mazāk attīstītos reģionos. Dalībvalstīm būtu iedarbīgi jāaktivizē tie, kuri var piedalīties darba tirgū, un jāsniedz tiem šādas iespējas, it īpaši nepietiekami pārstāvētām grupām, piemēram, sievietēm un jauniešiem, kā arī cilvēkiem neaizsargātās situācijās, piemēram, mazkvalificētiem cilvēkiem un ilgtermiņa bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti, cilvēkiem ar migrantu izcelsmi, tostarp personām, kurām piešķirts pagaidu aizsardzības statuss, cilvēkiem no marginalizētām romu kopienām un gados vecākiem darba ņēmējiem. Dalībvalstīm būtu jāstiprina aktīvas darba tirgus politikas darbības joma un rezultativitāte, paplašinot tās mērķus, mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus un tvērumu un nodrošinot politikas labāku sasaisti ar sociālajiem pakalpojumiem, apmācību un ienākumu atbalstu bezdarbniekiem, kamēr tie meklē darbu un pamatojoties uz viņu tiesībām un pienākumiem. Dalībvalstīm būtu pēc iespējas labāk jāizmanto ES finansējums un tehniskais atbalsts, lai uzlabotu valsts nodarbinātības dienestu spēju sniegt savlaicīgu un individuāli pielāgotu palīdzību darba meklētājiem, reaģēt uz pašreizējām un turpmākām darba tirgus vajadzībām un īstenot uz sniegumu balstītu pārvaldību, atbalstot to spēju izmantot datus un digitālās tehnoloģijas. Šajā ziņā liela nozīme ir arī privātiem nodarbinātības dienestiem.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem tiesības uz adekvātiem saprātīga ilguma bezdarbnieka pabalstiem atbilstoši viņu iemaksām un valsts noteikumiem par tiesībām saņemt bezdarbnieka pabalstu. Bezdarbnieka pabalstiem nevajadzētu atņemt motivāciju ātri atgriezties darba tirgū, un tie būtu jāpapildina ar aktīvu darba tirgus politiku, tostarp prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas pasākumiem, ņemot vērā arī darbaspēka un prasmju trūkumu.

Būtu jāpalielina un pienācīgi jāatbalsta izglītojamo, mācekļu un darba ņēmēju mobilitāte, jo īpaši profesionālās izglītības un apmācības apguvējiem ar mazāku mobilitātes pieredzi, lai uzlabotu viņu prasmes un nodarbināmību, pilnībā izmantojot Eiropas darba tirgus potenciālu un veicinot ES līmeņa konkurētspēju. Būtu jānovērš šķēršļi darbaspēka mobilitātei ES iekšienē, tostarp procedūras profesionālo kvalifikāciju atzīšanai vai iegūto sociālā nodrošinājuma tiesību pārņemšanai. Būtu jānodrošina taisnīgi un pienācīgi nosacījumi visiem, kas veic pārrobežu darbības, izvairoties no diskriminācijas un nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi ar ES valstspiederīgajiem, īstenojot valsts un ES tiesību aktus un pastiprinot administratīvo sadarbību starp valstu pārvaldes iestādēm attiecībā uz mobilitātes darba ņēmējiem, kas saņem palīdzību no Eiropas Darba iestādes.

Gadījumos, kad sabiedrības veselības apsvērumu dēļ tiek uz laiku slēgtas robežas, būtu jāatbalsta kritiskās profesijās nodarbināto, pārrobežu darba ņēmēju, sezonas darbinieku un darbā norīkotu darba ņēmēju mobilitāte. Dalībvalstīm būtu jāturpina iesaistīties talantu partnerībās, lai uzlabotu likumīgas migrācijas ceļus, ieviešot jaunas mobilitātes shēmas un nodrošinot darba ņēmējiem un viņu ģimenēm efektīvu integrācijas politiku, ietverot izglītību un apmācību, tostarp valodu apmācību, nodarbinātību, veselības aprūpi un mājokli.

Dalībvalstīm būtu arī jācenšas radīt piemērotus apstākļus jauniem darba veidiem un metodēm, izmantojot savu darbvietu radīšanas potenciālu un vienlaikus nodrošinot to atbilstību esošajām sociālajām tiesībām. Tām būtu jāsniedz padomi un norādījumi par tiesībām un pienākumiem, kas piemērojami attiecībā uz nestandarta līgumiem un jauniem darba veidiem, piemēram, darbam ar digitālo darba platformu un pastāvīga vai daļēji pastāvīga tāldarba starpniecību. Šajā sakarā būtiska nozīme varētu būt sociālajiem partneriem, tālab dalībvalstīm būtu jāsniedz tiem atbalsts attiecībā uz to cilvēku uzrunāšanu un pārstāvību, kuri strādā nestandarta darbu vai jauniem darba veidiem. Dalībvalstīm būtu arī jāapsver iespēja sniegt atbalstu izpildes panākšanai, piemēram, sniedzot vadlīnijas vai rīkojot īpašas apmācības darba inspekcijām saistībā ar problēmām, kas izriet no tādiem jauniem darba organizēšanas veidiem, tostarp digitālo tehnoloģiju un MI izmantošanu, piemēram algoritmiskā pārvaldība, darba ņēmēju uzraudzība un tāldarbs.

Dalībvalstīm pēc apspriešanās un ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem būtu jānodrošina labvēlīga vide divpusējam un trīspusējam sociālajam dialogam visos līmeņos, tostarp koplīguma sarunām, publiskajā un privātajā sektorā saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi, vienlaikus ievērojot to autonomiju. Dalībvalstīm būtu sistemātiski, jēgpilni un savlaicīgi jāiesaista sociālie partneri nodarbinātības, sociālās un attiecīgā gadījumā ekonomikas un citas publiskās politikas izstrādē un īstenošanā, tostarp likumā noteiktās minimālās algas noteikšanā un pārskatīšanā. Dalībvalstīm būtu jāveicina plašāks darba koplīguma slēgšanas sarunu tvēruma līmenis, tostarp veicinot sociālo partneru spēju veidošanu un stiprināšanu, jānodrošina efektīvas koplīguma sarunas visos attiecīgajos līmeņos un jāveicina koordinācija starp tiem. Sociālie partneri būtu jāmodina vest sarunas par kolektīviem līgumiem un slēgt šādus līgumus viņiem būtiskos jautājumos, pilnībā respektējot viņu autonomiju un tiesības uz kolektīvo rīcību.

Vajadzības gadījumā un pamatojoties uz valstīs pastāvošo praksi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze nodarbinātības un sociālajos jautājumos.

8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību

Dalībvalstīm, ieviešot iedarbīgus pasākumus, kuri apkarotu visu veidu diskrimināciju un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem un it īpaši darba tirgū nepietiekami pārstāvētām grupām, būtu jāsekmē visiem pieejami iekļaujoši darba tirgi, pienācīgu uzmanību pievēršot arī reģionālajai un teritoriālajai dimensijai. Tām būtu jānodrošina, lai pret visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas būtu vienāda attieksme attiecībā uz nodarbinātību, sociālo aizsardzību, veselības aizsardzību, agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi, ilgtermiņa aprūpi, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem, tostarp mājoklim.

Sekmējot sociālo iekļaušanu un augšupēju sociālo mobilitāti, stimulējot dalību darba tirgū, atbalstot sociālās investīcijas, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību un novēršot nevienlīdzību, kā arī veidojot savas nodokļu un pabalstu sistēmas un novērtējot politikas distributīvo ietekmi, dalībvalstīm būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu adekvātu, iedarbīgu, efektīvu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību visos mūža posmos. Vispārīgu pieeju papildināšana ar mērķtiecīgām pieejām uzlabos sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti. Sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijas mērķim vajadzētu arī uzlabot to noturību pret daudzveidīgām problēmām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš neaizsargātām māsaimniecībām, kuras visvairāk skar zaļā un

digitālā pārkārtošanās un augstā dzīves dārdzība, tostarp enerģijas izmaksas. Dalībvalstīm būtu jāturpina novērst nepilnības darba ņēmēju un pašnodarbināto personu piekļuvē sociālajai aizsardzībai, ņemot vērā nestandarta nodarbinātības veidu pieaugumu.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāintegrē trīs aktīvas iekļaušanas virzieni: pienācīgs ienākumu atbalsts, iekļaujoši darba tirgi un piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem, kuri atbilst individuālām vajadzībām. Sociālās aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālo ienākumu pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, jāveicina sociālā iekļaušana, arī mērķtiecīgi sniedzot sociālos pakalpojumus. Cenas ziņā pieejamu, piekļūstamu un kvalitatīvu pakalpojumu — piemēram, pirmsskolas izglītības un aprūpes, ārpusskolas aprūpes, izglītības, apmācības, mājokļu un veselības un ilgtermiņa aprūpes, — pieejamība ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, tai skaitā nodarbinātu personu nabadzības apkarošanai, kas saskan ar Savienības pamatmērķi un valstu mērķiem 2030. gadam nabadzības samazināšanas jomā. Ar visaptverošiem un integrētiem pasākumiem būtu it īpaši jāmazina bērnu nabadzība un sociālā atstumtība, tostarp, pilnībā ieviešot Eiropas Garantiju bērniem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikvienam – arī bērniem – ir piekļuve kvalitatīviem būtiskajiem pakalpojumiem. Tiem, kas nonākuši grūtībās vai kas ir neaizsargātā stāvoklī, tām būtu jānodrošina arī piekļuve adekvātai un cenas ziņā pieejamai palīdzībai mājokļu vai sociālo mājokļu jomā. Tām būtu jānodrošina taisnīga pārkārtošanās uz tīru enerģiju un jārisina jautājums par enerģētisko nabadzību, kas enerģijas cenu kāpuma dēļ kļūst par aizvien nozīmīgāku nabadzības veidu, attiecīgā gadījumā arī īstenojot mērķtiecīgus pagaidu ienākumu atbalsta pasākumus. Dalībvalstīm būtu efektīvi jāizmanto ES finansējums un tehniskais atbalsts, lai ieguldītu sociālajos mājokļos, mājokļu renovācijā un papildu pakalpojumos, kā arī risinātu steidzamo vajadzību pēc cenas ziņā pieejamiem un pienācīgiem mājokļiem. Saistībā ar minētajiem pakalpojumiem būtu jāņem vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, tai skaitā piekļūstamība. Bezpajumtniecības jautājums būtu īpaši jārisina, veicinot piekļuvi pastāvīgam mājoklim un sniedzot veicinošus atbalsta pakalpojumus.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga piekļuve kvalitatīvai profilaktiskai un ārstnieciskai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei par pieņemamu cenu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot to ilgtspēju. Ņemot vērā pieaugošo pieprasījumu pēc ilgtermiņa aprūpes, kas saistīta arī ar demogrāfiskajām pārmaiņām, būtu jānovērš pietiekamības atšķirības, kā arī darbaspēka trūkums un slikti darba nosacījumi.

Ņemot vērā Krievijas agresijas karu pret Ukrainu un saskaņā ar Padomes Direktīvas 2001/55/EK¹ aktivizēšanu dalībvalstīm būtu jāturpina piedāvāt pietiekams aizsardzības līmenis pārvietotajām personām no Ukrainas. Tām būtu arī jāīsteno pasākumi, kas nepieciešami saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem. Būtu jānodrošina, ka pārvietotajiem bērniem ir piekļuve bērnu izglītībai un aprūpei, kā arī būtiskajiem pakalpojumiem saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem.

Saistībā ar dzīves ilguma palielināšanos un demogrāfiskajām izmaiņām dalībvalstīm būtu jānodrošina pensiju sistēmu adekvātums un ilgtspēja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, sniedzot sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgas iespējas iegūt un uzkrāt pensiju tiesības, arī izmantojot papildu shēmas, lai nodrošinātu pienācīgus ienākumus vecumdienās. Pensiju reformas būtu jāatbalsta ar politiku, kuras mērķis ir mazināt sieviešu un vīriešu pensiju atšķirību, un ar pasākumiem, kas pagarina darba mūža ilgumu, piemēram, paaugstinot faktisko pensionēšanās vecumu, it īpaši atvieglojot vecāku cilvēku līdzdalību darba tirgū, un tās būtu jāīsteno aktīvu

¹ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001., 12. lpp.).

vecumdienu stratēģiju satvarā. Dalībvalstīm vajadzētu izveidot konstruktīvu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un būtu pakāpeniski jāievieš reformas.